

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Ακαδημαϊκό έτος 2021-2022

ΘΕ: ΕΠΟ 33

Θέμα 1^{ης} Γραπτής Εργασίας

«Πώς συνέβαλε και επηρέασε το διεθνές οικονομικό περιβάλλον στη δημιουργία και εξέλιξη του εγχειρήματος της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, κατά τις δεκαετίες 1950-1970;»

Όριο λέξεων: 2000

Περιεχόμενα

1. Εισαγωγή σελ. 3
2. Το διεθνές οικονομικό περιβάλλον μετά το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου
..... σελ. 4
3. Συμπέρασμα σελ. 10
4. Βιβλιογραφία σελ. 12

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο οι νικήτριες δυνάμεις προσπάθησαν να αποφύγουν τα λάθη της Συνθήκης των Βερσαλλιών, τα οποία οδήγησαν στην αποδιάρθρωση της ευρωπαϊκής και παγκόσμιας οικονομίας μετά το τέλος του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Οικοδομώντας ένα σύστημα πολυμερούς οικονομικής συνεργασίας μεταξύ κρατών, επιχείρησαν να ανταπεξέλθουν στην πρόκληση του σοσιαλισμού και να αποτρέψουν εμπορικούς πολέμους και ανταγωνιστικές υποτιμήσεις που είχαν σημαδέψει την παγκόσμια οικονομία κατά τη δεκαετία του 1930.¹

Ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος οδήγησε στο τέλος της μεγάλης Ευρώπης του 19^{ου} αιώνα, σηματοδοτώντας και την αρχή της κυριαρχίας δύο νέων δυνάμεων, των ΗΠΑ και της Σοβιετικής Ένωσης. Μετά το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου αυτό που απέμενε ήταν μία ρημαγμένη Ευρώπη, οικονομικά, ηθικά, πολιτικά και κοινωνικά χρεοκοπημένη. Βασικός σκοπός των σχεδίων για τη μεταπολεμική ανασυγκρότηση ήταν η αποκατάσταση της ευημερίας και της βιωσιμότητας της Δυτικής Ευρώπης, η οποία θα επιτυγχανόταν μέσω δύο βασικών παραμέτρων, της οικονομικής ενσωμάτωσης και μίας πολιτικής ομοσπονδίας.²

Η γενική κατεύθυνση της συνεργασίας και του εμπορίου μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο δεν αφορούσε μόνο στην Ευρώπη, αλλά αποτέλεσε ένα παγκόσμιο φαινόμενο, που αποσκοπούσε τόσο στη διασφάλιση της ειρήνης και όσο και στα οικονομικά οφέλη. Οπότε, τόσο για οικονομικούς όσο και για πολιτικούς λόγους, προωθήθηκε η αύξηση του εμπορίου με ρυθμούς πολύ μεγαλύτερους από οποιαδήποτε άλλη περίοδο στο παρελθόν. Στην παρούσα εργασία θα εστιάσουμε στη συμβολή και στην επιρροή του διεθνούς οικονομικού περιβάλλοντος στη δημιουργία και την εξέλιξη της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης κατά τις δεκαετίες 1950-1970.

¹ Τσιπούρη, Λ., (2015) *Ευρωπαϊκή Οικονομική Ενοποίηση. Μεταξύ σφύρας και άκμονος*, Αθήνα: ΕΚΠΑ- Τμήμα Οικονομικών Επιστημών/ Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης, προσβάσιμο στο <http://ebooks.epublishing.ekt.gr/index.php/econ/catalog/book/3>, σελ.25.

² Henig S., *Η ενοποίηση της Ευρώπης. Από τη διχόνοια στην ομόνοια*, Ε.Α.Π., Πάτρα, 2002, σελ. 11-14 & Λάβδας, Κ., *Δημιουργία και εξέλιξη των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*. Ε.Α.Π. Πάτρα, 2002, σελ. 24 & Χριστοδουλίδης, Θ., *Από την ευρωπαϊκή ιδέα στην Ευρωπαϊκή Ένωση*, Σιδέρης, Αθήνα 2001, σελ. 13.

ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΜΕΤΑ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ Β΄ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Το καταστροφικό τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου έφερε τα κράτη της Ευρώπης αντιμέτωπα με χιλιάδες προβλήματα.³ Οι απώλειες τόσο σε ανθρώπινο δυναμικό όσο και σε εδαφικό επίπεδο ήταν ανυπολόγιστες. Ανάλογη εικόνα καταστροφής είχαν και οι οικονομίες τους. Όλα αυτά τα γεγονότα είχαν καταστήσει σαφές πως οι εθνικιστικές συγκρούσεις του παρελθόντος μόνο κακό είχαν προκαλέσει.⁴ Δεν υπήρχε περιθώριο για άλλες συρράξεις κάνοντας την επανάκαμψη σε όλα τα επίπεδα μονόδρομο. Ο μόνος τρόπος για να επιτευχθεί αυτό ήταν η ειρηνική συνύπαρξη και η επικράτηση συνθηκών ασφάλειας και ελευθερίας ανάμεσα τους.⁵

Οι παγκόσμιοι συσχετισμοί ανάμεσα στις Μεγάλες Δυνάμεις είχαν πλέον διαφοροποιηθεί και έπρεπε να επαναπροσδιοριστούν. Το διάστημα 1940-45, όλες οι μεγάλες ευρωπαϊκές χώρες είχαν ηττηθεί, γεγονός που έκανε δυσχερέστερη την ήδη πληγωμένη αυτοπεποίθησή τους, οδηγώντας έτσι στην απόφαση της συνεργασίας, ιδέα στην οποία γίνονταν ολοένα και πιο δεκτικές. Κύρια στρατιωτική δύναμη αναδείχθηκαν οι ΗΠΑ, οι οποίες όσον αφορούσε στην οικονομική ευρωστία ήταν σε πολύ ανώτερο επίπεδο από τα υπόλοιπα κράτη. Ωστόσο, από τον πόλεμο αναδείχθηκε και μια δεύτερη μεγάλη στρατιωτική δύναμη, η Σοβιετική Ένωση.⁶

Παράλληλα, ιδιαίτερα σημαντικός ήταν και ο φόβος των ΗΠΑ αλλά και των χωρών της Δυτικής Ευρώπης για την επανεμφάνιση μια ισχυρής Γερμανίας, φόβοι που ενισχύθηκαν με τη δημιουργία της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας το φθινόπωρο του 1949. Απόρροια αυτού του φόβου υπήρξε η σύναψη μεταξύ Γαλλίας και Βρετανίας της συνθήκης της Δουνκέρκης, μέσω της οποίας εντάσσονταν στο δυτικοευρωπαϊκό κλίμα συνεργασίας η Ιταλία και η Γερμανία. Ο τρόπος όμως, επίτευξης αυτού του εγχειρήματος δίχασε του συμμάχους με αποτέλεσμα το 1949 να

³ Henig S., ό.π., σελ. 11-12, 20 & Μαραβέγιας Ν. (επιμ.) *Ευρωπαϊκή Ένωση: Δημιουργία, Εξέλιξη, Προοπτικές*. Αθήνα: Κριτική, 2016, σελ.21.

⁴ Χατζηβασιλείου Ε., *Εισαγωγή στην Ιστορία του Μεταπολεμικού Κόσμου*, εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 2001, σελ. 440-443.

⁵ Μαραβέγιας, Ν., ό.π., σελ. 24-25

⁶ Λάβδας Κ., ο.π., σελ. 25-30 & Χατζηβασιλείου Ε., ο.π., σελ. 440-443 & Μαραβέγιας, Ν., ό.π., σελ. 22,28.

έχουμε την οριστική διαίρεση της χώρας σε Δυτική και Ανατολική.⁷ Είχε γίνει πλέον φανερό ότι η αναζωογόνηση της οικονομίας της Δυτικής Γερμανίας ήταν απαραίτητη για την οικονομική ανάπτυξη όλης της Δυτικής Ευρώπης.⁸

Την αβεβαιότητα της κατάστασης που επικρατούσε στην Ευρώπη επέτεινε και το γεγονός ότι την ίδια χρονική περίοδο, η Σοβιετική Ένωση είχε πάρει τη θέση της Γερμανίας και θεωρείτο πια αυτή η κύρια απειλή κατά της σταθερότητας στην Ευρώπη, τόσο στρατιωτικά όσο και πολιτικά.⁹ Τα κράτη της Δύσης επομένως, πρωτίστως στόχευαν¹⁰ στην προστασία της Δυτικής Ευρώπης από την κομμουνιστική απειλή, το οποίο συνδυαστικά με την αναγκαιότητα μιας νέας αρχής προωθούσε περαιτέρω τη συνεργασία. Τα περισσότερα Δυτικοευρωπαϊκά κράτη μάλιστα, για να αντιμετωπίσουν την απειλή αυτή, είχαν ενταχθεί, ήδη από το 1949, στον Οργανισμό του Βορειοατλαντικού Συμφώνου (NATO) και επομένως βρίσκονταν υπό την Αμερικανική πυρηνική ασπίδα.¹¹

Παρόλο που η συμβολή των πολιτικών εξελίξεων στη πορεία προς της ευρωπαϊκή ενοποίηση υπήρξε σημαντική, αυτοί που διαδραμάτισαν καθοριστικό ρόλο ήταν σαφώς οι οικονομικοί παράγοντες. Μια από τις πλέον άμεσες συνέπειες του πολέμου ήταν η αποδιοργάνωση της οικονομικής παραγωγής. Η πολεμική προετοιμασία και η συμμετοχή στον πόλεμο σήμαναν τον αναπροσανατολισμό των δραστηριοτήτων των βιομηχανικών μονάδων. Επιπλέον, οι εμπόλεμοι, κατά τη διετία 1942-1944, στην προσπάθειά τους για επικράτηση, συστράτευσαν όλα τα οικονομικά μέσα των κοινωνιών τους ενεργοποιώντας μια «οικονομία πολέμου».¹²

Την ανησυχία των ευρωπαϊκών κρατών για μια ενδεχόμενη επίθεση εναντίον τους, προσπάθησαν να κατευνάσουν οι ΗΠΑ, με την εγγύηση προστασίας τους μέσω του Σχεδίου Μάρσαλ. Οι ΗΠΑ με το δόγμα Τρούμαν το 1947 παρείχαν έμπρακτη υποστήριξη στους ελεύθερους λαούς που αντιστέκονταν στις προσπάθειες ένοπλων μειονοτήτων ή εξωτερικών πιέσεων. Παράλληλα, με το σχέδιο Μάρσαλ το 1948 αλλά και με τη δημιουργία του NATO το 1949, ενίσχυσαν οικονομικά τις χώρες της Ευρώπης και υποσχέθηκαν, σε περίπτωση Σοβιετικής επίθεσης, στρατιωτική βοήθεια

⁷ Χριστοδουλίδης, Θ., ό.π., σελ. 43 – 44 & Μαραβέγιας, Ν., ό.π., σελ.30.

⁸ Χατζηβασιλείου Ε., ο.π., σελ. 442 & Nugent N., *Πολιτική και διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση*, εκδ. Σαββάλας, Αθήνα, 2004, σελ. 50-51 & Henig S., ο.π., σελ. 14-15 & Μαραβέγιας, Ν., ό.π., σελ.28.

⁹ Χριστοδουλίδης Θ., ο.π., σελ. 43-44 & Μαραβέγιας, Ν., ό.π., σελ. 29-30.

¹⁰ Henig S., ο.π., σελ. 14-15

¹¹ Χατζηβασιλείου Ε., ο.π., σελ. 440-443

¹² Λάβδας, Κ., ό.π., σελ. 24-25.

απέναντι στα δέκα τότε κράτη μέλη της Δυτικής Ευρώπης. Μάλιστα, οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν εκμεταλλεύτηκαν σε καμία περίπτωση καταστάσεις και ούτε προσπάθησαν να επιβληθούν σε κράτη που δεν ήθελαν βοήθεια, παρά μόνο όταν η αρωγή της επιδιώχθηκε από τα ίδια τα κράτη¹³.

Βασικότερες επιδιώξεις υπήρξαν η ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου, των συναλλαγών καθώς και η δημιουργία μίας κοινής αγοράς ώστε να αποτραπεί οποιαδήποτε επιρροή των σοβιετικών. Αυτό που προέβλεπε το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Ανασυγκρότησης¹⁴ ήταν η δέσμευση των χωρών για αύξηση της παραγωγής, έλεγχο του προϋπολογισμού τους, μείωση του πληθωρισμού, επέκταση του ξένου εμπορίου και συνεργασία με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες. Η βοήθεια μοιράστηκε στις χώρες της Ευρώπης με μία κατά κεφαλήν βάση. Τη μεγαλύτερη βοήθεια έλαβαν χώρες με βαριά βιομηχανία καθώς θα ήταν αυτές που θα βοηθούσαν στην ανοικοδόμηση και της υπόλοιπης Ευρώπης. Η οικονομική αυτή βοήθεια έκανε αναγκαία την ίδρυση του οργανισμού Ευρωπαϊκής Οικονομικής Συνεργασίας (ΟΕΟΣ), κύριο έργο του οποίου ήταν η επεξεργασία ενός υπερεθνικού σχεδίου οικονομικής ανάπτυξης και η επίτευξη μιας υγιούς ευρωπαϊκής οικονομίας μέσω της συνεργασίας των μελών της. Ο ΟΕΟΣ μετονομάστηκε σε Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ).¹⁵

Οι πολεμικές εμπειρίες συνέβαλλαν επίσης, και στη δημιουργία του ΟΗΕ τονώνοντας και το ενδιαφέρον για την ανάπτυξη νέων διεθνών οικονομικών και χρηματοοικονομικών συμφωνιών. Αυτό οδήγησε στην ίδρυση δύο νέων οργανισμών, του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, με σκοπό τη μείωση του οικονομικού προβλήματος παρέχοντας πιστωτικές διευκολύνσεις, και της Διεθνούς Τράπεζας, με κύρια αρμοδιότητα τη χορήγηση μακροπρόθεσμων δανείων. Εκείνη την εποχή πολλοί υποστήριζαν πως έπρεπε να υπάρξουν οικονομικές πρωτοβουλίες και οργανισμοί βασισμένοι ειδικά στη Δυτική Ευρώπη. Το αίσθημα αυτό έγινε εντονότερο όταν η ταχεία μεταπολεμική ανάπτυξη προκάλεσε μαζικά ελλείμματα.¹⁶

¹³ Nugent N., ο.π., σελ. 49-50 & Μαραβέγιας, Ν., ό.π., σελ. 29 & Glencross A., *Η Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης*, εκδ. Σιδέρης, Αθήνα 2015, σελ. 95-98.

¹⁴ Μαραβέγιας, Ν., ό.π., σελ. 27

¹⁵ Χριστοδουλίδης Θ., ο.π., σελ. 39-42 & Young J.W., *Η Ευρώπη του Ψυχρού πολέμου. Πολιτική Ιστορία*, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, 2002, σελ. 90 & Nugent, N., ό.π., σελ. 51-52 & Λάβδας, Κ., ό.π., σελ. 33-34 & Henig, S., ό.π., σελ. 29 & Μαραβέγιας, Ν., ό.π., σελ. 34-36 & Glencross A., ό.π., σελ. 95.

¹⁶ Nugent, N., ό.π., σελ. 51-52 & Λάβδας, Κ., ό.π., σελ. 33-34 & Henig, S., ό.π., σελ. 29.

Η μεθόδευση της ευρωπαϊκής ενοποίησης οδήγησε το 1948 στο συνέδριο της Χάγης, όπου ακούστηκαν για πρώτη φορά οι θεωρίες του φεντεραλισμού και του λειτουργισμού.¹⁷ Το σχέδιο Μάρσαλ ωστόσο, ήταν η απαρχή για τις μετέπειτα εξελίξεις που έλαβαν χώρα στην Ευρώπη και κυρίως το εφαλτήριο για την υλοποίηση του σχεδίου Σουμάν. Για τον σκοπό αυτό ο ΟΕΟΣ δημιούργησε, το 1950, την Ευρωπαϊκή Ένωση Πληρωμών (EPU),¹⁸ με σκοπό την ενίσχυση του ευρωπαϊκού εμπορίου και τη διευκόλυνση μετατροπής των ευρωπαϊκών νομισμάτων. Το μεγαλύτερο βήμα, βέβαια προς την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση έγινε το 1951, χρονιά την οποία υλοποιήθηκε το σχέδιο Σουμάν και ιδρύθηκε η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα. Στις 9 Μαΐου 1950 ο Γάλλος υπουργός των Εξωτερικών, Ρομπέρ Σουμάν, μέσω μιας διακήρυξης που εκφώνησε επιχείρησε την εύρεση νέων δομών, οι οποίες θα απέτρεπαν μελλοντικά και με αποτελεσματικό τρόπο μια νέα διεθνή σύρραξη.¹⁹

Το σχέδιο του Ρομπέρ Σουμάν πρότεινε ολόκληρη η γαλλογερμανική παραγωγή άνθρακα και χάλυβα να υπαχθεί σε μια κοινή Ύπατη Αρχή, στα πλαίσια ενός οργανισμού στον οποίο θα μπορούσαν να συμμετάσχουν και ευρωπαϊκά κράτη. Η παραγωγή αυτή θα προσφερόταν παγκοσμίως χωρίς διακρίσεις και περιορισμούς.²⁰ Το Σχέδιο Σουμάν για την ίδρυση της ΕΚΑΧ έθετε τις βάσεις για την οικοδόμηση μιας νέας Ευρώπης μέσω της συγκεκριμένης επιτυχίας ενός υπερεθνικού καθεστώτος σε ένα περιορισμένο αλλά κρίσιμο πεδίο της οικονομικής ζωής. Μάλιστα, μέσα από αυτό τονιζόταν η μεγάλη σημασία της σταδιακής προσέγγισης των δύο χωρών αρχικά και στη συνέχεια και των άλλων Ευρωπαίων σε διάφορους τομείς.²¹ Η Συνθήκη για την ίδρυση της ΕΚΑΧ υπεγράφη στο Παρίσι, στις 18 Απριλίου 1951.²² Στόχος της συνθήκης ήταν να συμβάλει στην οικονομική ανάπτυξη της Δυτικής Ευρώπης, στην αύξηση της απασχόλησης και στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου. Απώτερος σκοπός της συνθήκης ήταν η εγκαθίδρυση της κοινής αγοράς, η ελεύθερη

¹⁷ Χριστοδουλίδης, Θ., ό.π., σελ. 47-48.

¹⁸ Μαραβέγιας, Ν., ό.π., σελ. 34-36.

¹⁹ Χριστοδουλίδης, Θ., ό.π., σελ. 49-50 & Glencross A., ό.π., σελ. 98-103.

²⁰ Χριστοδουλίδης, Θ., ό.π., σελ. 51-52.

²¹ Λάβδας, Κ., ό.π., σελ. 59-60 & Μαραβέγιας, Ν., ό.π., σελ. 36-39.

²² Χριστοδουλίδης, Θ., ό.π., σελ. 53-54 & Τσιπούρη, Λ., ό.π., σελ. 41-42.

κυκλοφορία των προϊόντων απαλλαγμένων από δασμούς και φορολογικές επιβαρύνσεις.²³

Η επιτυχία των πρώτων χρόνων της ΕΚΑΧ οδήγησε στην περαιτέρω διεύρυνση της συνεργασίας τους σε όλο το εύρος των οικονομιών τους και όχι σε μεμονωμένους τομείς. Στις 25 Μαρτίου 1957 υπογράφηκαν στη Ρώμη δύο συνθήκες. Η πρώτη ίδρυε την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) και η δεύτερη την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας (ΕΥΡΑΤΟΜ).²⁴ Τα πρώτα χρόνια λειτουργίας της ΕΟΚ είχαν θετικά αποτελέσματα αφού κατόρθωσε να καταργηθούν οι τελωνιακοί δασμοί, να επιτευχθεί πρόοδος στην άρση των μη δασμολογικών εμποδίων στις συναλλαγές, να σημειωθεί αναδιάρθρωση των βιομηχανικών τομέων και να αυξηθούν η παραγωγή και οι διακρατικές αλλαγές.²⁵

Στα τέλη της δεκαετίας του 1950 η μόνη χώρα που βρισκόταν έξω από τις Κοινότητες, ήταν η Βρετανία²⁶ και αυτό γιατί προτίμησε να τηρήσει επιφυλακτική στάση απέναντι στις ενοποιητικές πρωτοβουλίες -αμφιβάλλοντας για την επιτυχία τους- και στη συνέχεια να πρωτοστατήσει το 1960, με τη Συνθήκη της Στοκχόλμης, στην ίδρυση μιας πιο χαλαρής και εναλλακτικής ευρωπαϊκής ομαδοποίησης της Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελεύθερων Συναλλαγών (ΕΖΕΣ).²⁷ Μετά τα πρώτα χρόνια λειτουργίας της ΕΟΚ η Βρετανία άρχισε να μεταβάλλει τη στάση της και να επιζητά την ένταξη της στην Κοινότητα, γεγονός που οδήγησε και στις συνεχόμενες αιτήσεις ένταξής της, οι οποίες έρχονταν αντιμέτωπες με τα βέτο του Γάλλου Προέδρου.²⁸

Επιφυλακτική όμως, στη διάρκεια των πρώτων χρόνων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ήταν και η Γαλλία, η οποία διατήρησε αυτή τη στάση κυρίως λόγω της εχθρότητας του προέδρου De Gaulle απέναντι σε κάθε διεθνή οργανισμό με υπερεθνικά χαρακτηριστικά, τα οποία έθεταν σε κίνδυνο την κυριαρχία της Γαλλίας.²⁹ Στην προσπάθεια ανάδειξης της Γαλλίας ως μοναδικής δύναμης της Ευρώπης³⁰, στη σύνοδο που έγινε στο Παρίσι το 1961 ο De Gaulle έπεισε τους ομολόγους του να συστήσουν μια επιτροπή για την πολιτική οικοδόμηση της Ευρώπης. Ο Γάλλος διπλωμάτης και πρόεδρος της συνόδου Christian Fouchet

²³ Χριστοδουλίδης, Θ., ό.π., σελ. 53-54.

²⁴ http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/treaties_ecsc_el.htm

²⁵ Nugent, N., ό.π., σελ. 81, 84-86.

²⁶ Henig, S, ό.π., σελ. 32.

²⁷ Λάβδας, Κ., ό.π., σελ.84-85 & Young, J., ό.π., σελ. 108.

²⁸ Χριστοδουλίδης, Θ., ό.π., σελ. 78 & Young, J., ό.π., σελ. 108.

²⁹ Nugent, N., ό.π., σελ. 63.

³⁰ Λάβδας Κ., ό.π., σελ. 86.

πρότεινε ένα σχέδιο για τη δημιουργία μιας ένωσης κρατών στο πλαίσιο των τομέων εξωτερικής πολιτικής και άμυνας, σχέδιο το οποίο δεν υιοθετήθηκε.³¹

Η Γαλλία εξαιτίας της αποτυχίας του σχεδίου Fouchet αντέδρασε αναίρωντας την ενοποιητική δύναμη του κοινοτικού προτύπου και επιβεβαιώνοντας τις εθνικές ταυτότητες. Οι αντιρρήσεις της αφορούσαν στις προτάσεις χρηματοδότησης της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ), στην εκχώρηση εξουσιών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην καθιέρωση ιδίων πόρων της Κοινότητας και ιδίως στην εισαγωγή του κανόνα της πλειοψηφίας στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Η κρίση έληξε με τον Συμβιβασμό του Λουξεμβούργου, μια διευθέτηση υπέρ των γαλλικών απόψεων.³²

Χάρη στον Συμβιβασμό αυτόν προωθήθηκε η δημιουργία μιας κοινής αγοράς για τα αγροτικά προϊόντα της Κοινότητας. Επίσης, ύστερα από απαίτηση του De Gaulle η αρχή της ομοφωνίας στη λήψη των αποφάσεων παρέμεινε ισχυρή και ανακόπηκε προσωρινά η επικράτηση της αρχής της «ειδικής πλειοψηφίας». Ισχυρά παρέμειναν η ομοφωνία και το δικαίωμα βέτο, υπό την έννοια ότι εάν ένα από τα κράτη-μέλη θεωρούσε πως κάποια Κοινοτική απόφαση έθιγε «πολύ σημαντικά εθνικά συμφέροντα», θα καταβαλλόταν κάθε δυνατή προσπάθεια να ληφθεί απόφαση με ομοφωνία. Η γαλλική στάση απέναντι στην οικοδόμηση μιας συνομοσπονδίας κρατών, μεταβλήθηκε όταν η προεδρία της χώρας πέρασε στα χέρια του Pompidou.³³

Το 1969 με τη Σύνοδο της Χάγης τέθηκαν οι βάσεις για τα επόμενα βήματα της ενοποίησης³⁴ και της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ), μιας ένωσης η οποία ουσιαστικά θα ήταν το αποτέλεσμα συνδυασμού αλληλένδετων διαδικασιών οικονομικής και νομισματικής ολοκλήρωσης, προωθώντας με αυτό τον τρόπο την πολιτική της ενοποίησης. Σκοπός ήταν να προετοιμαστεί το έδαφος για το κοινό νόμισμα και τον Οκτώβρη του 1970 η επιτροπή υπέβαλλε την έκθεσή της σχετικά με τη δημιουργία της ΟΝΕ.³⁵

Τη δεκαετία του 1970 η Κοινότητα ήρθε αντιμέτωπη με τις περισσότερες δυσκολίες. Η συνεχιζόμενη κρίση που αντιμετώπιζε το δολάριο συνέτεινε στην περαιτέρω ενοποίηση της Ευρώπης και στην επιβολή ελέγχων. Το 1971 ο Αμερικανός Πρόεδρος Νίξον σταμάτησε τη μετατρεψιμότητα του δολαρίου σε

³¹ Χριστοδουλίδης Θ., ό.π., 71-73 & Young, J., ό.π., σελ. 110-113.

³² Χριστοδουλίδης Θ., ό.π., 74-76 & Young, J., ό.π., σελ. 110-113.

³³ Λάβδας Κ., ό.π., σελ. 91-93 & Henig S., ό.π., σελ. 67 & Young, J., ό.π., σελ. 113.

³⁴ Λάβδας Κ., ό.π., σελ. 93 & Χριστοδουλίδης Θ., ό.π., σελ. 85-87 & Χατζηβασιλείου Ε., ό.π., σελ. 466.

³⁵ Χριστοδουλίδης Θ., ό.π., σελ. 91.

χρυσό, γεγονός που οδήγησε στην κατάρρευση του συστήματος Bretton-Woods και την αμφισβήτηση της οικονομικής θέσης των ΗΠΑ. Η διεθνής διακίνηση μαύρου χρήματος δημιουργούσε σε όλες τις συναλλαγματικές ισοτιμίες τεράστιες πιέσεις. Αποτέλεσμα αυτού ήταν να καθίσταται αδύνατη η διατήρηση σχετικά σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών εντός της Κοινότητας.³⁶

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η ΕΕ βρισκόταν ανέκαθεν σε μια διαλεκτική σχέση με το διεθνές οικονομικό και πολιτικό περιβάλλον, εφόσον επηρεάζεται από αυτό, αλλά παράλληλα και λόγω της σχετικής της σημασίας, το επηρεάζει τόσο άμεσα όσο και έμμεσα. Αυτή η αλληλεπίδραση εξηγεί εν μέρει τις αποφάσεις οικονομικής πολιτικής, αλλά και βοηθάει να εκτιμήσει κανείς τις μελλοντικές τάσεις. Στη Δυτική Ευρώπη, αν και οι περιστάσεις έφεραν τα κράτη κοντά το ένα στο άλλο, δεν μπορούμε να πούμε με ευκολία πως υπήρξε μια κοινή προσπάθεια από όλα τα κράτη για την ολοκλήρωση. Οι παράγοντες που επηρέασαν τη διαδικασία αυτή της ολοκλήρωσης συνδέονται με τις διαφορετικές πολιτικές που ακολουθήθηκαν κατά διαστήματα από τα ευρωπαϊκά κράτη.³⁷

Από όσα αναφέρθηκαν γίνεται αντιληπτό πως η εξέλιξη της ολοκλήρωσης της ενοποίησης της Ευρώπης πρέπει να εξεταστεί στο πλαίσιο των συνθηκών στις οποίες βρέθηκαν τα κράτη μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο καθώς και των διαφορετικών στάσεων των κυβερνήσεών τους απέναντι στη διαδικασία της ολοκλήρωσης.³⁸ Οι πρώτοι θεσμοί συνεργασίας, αρχικά μπορεί να απέτυχαν, όμως στη συνέχεια, όπως είδαμε, υπήρξαν η απαρχή μιας νέας περιόδου στη μεταπολεμική Ευρώπη. Με τη διαδικασία της ενοποίησης η Ευρώπη μπορούσε να ελπίζει στην ανάδειξη της σε τρίτη δύναμη και να μπορέσει να ισχυροποιήσει τη θέση της απέναντι στις δύο υπερδυνάμεις, ΗΠΑ και ΕΣΣΔ.³⁹

³⁶ Henig S., ό.π., σελ. 73 & Χριστοδουλίδης Θ., ό.π., σελ. 89-90 & Glencross A., ό.π., σελ. 130 & Μαραβέγιας Ν., ό.π., σελ. 161 & Young, J., ό.π., σελ. 120 & Bernstein, S – Milza, P., *Ιστορία της Ευρώπης. Διάσπαση και Ανοικοδόμηση της Ευρώπης 1919 έως σήμερα*, τόμος 3, μτφρ. Μιχάλης Κοκολάκης, εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα 1997, σελ. 253.

³⁷ Nugent, N., ό.π., σελ. 58-59.

³⁸ Nugent, N., ό.π., σελ. 74-75.

³⁹ Nugent, N., ό.π., σελ. 58 & Henig, S., ό.π., σελ. 15.

Η αξία της ΕΚΑΧ και μετέπειτα της ΕΟΚ, ως διεθνών οργανισμών, ήταν μεγάλη. Οι λόγοι που αυτές οι δύο Κοινότητες ξεκίνησαν επιτυχημένα έγκεινται στο γεγονός πως ξεκίνησαν από την οικονομική ενοποίηση, αρχικά δύο υγιών τομέων, του άνθρακα και του χάλυβα. Η επιλογή των βιομηχανιών του άνθρακα και του χάλυβα δεν ήταν τυχαία. Οι τομείς αυτοί, κατά τη δεκαετία του '50, αποτέλεσαν τον πυρήνα των βιομηχανιών των αρχικών κρατών μελών. Επομένως, αν πετύχαινε η οικονομική ολοκλήρωση σε αυτούς τους πολύ προστατευμένους τομείς, θα μπορούσε να επιτευχθεί και σε άλλους.⁴⁰ Αφού τα αποτελέσματα ήταν θετικά, συνέχισαν με την ενοποίηση όλου του φάσματος της οικονομίας των κρατών μελών του και τη δημιουργία μιας ενιαίας αγοράς. Το γεγονός αυτό καταδεικνύει πως η κίνηση να ξεκινήσουν οι ενοποιητικές διαδικασίες από την οικονομική βάση και να επεκταθούν στην πολιτική ζώνη, ήταν και η πιο σωστή, αν κρίνουμε και από τα αποτελέσματα.

⁴⁰ Λάβδας, Κ., ό.π., σελ.59-60.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- **Bernstein, S – Milza, P.**, *Ιστορία της Ευρώπης. Διάσπαση και Ανοικοδόμηση της Ευρώπης 1919 έως σήμερα*, τόμος 3, μτφρ. Μιχάλης Κοκολάκης, εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα 1997.
- **Glencross A.**, *Η Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης*, εκδ. Σιδέρης, Αθήνα 2015.
- **Henig, S.**, *Η ενοποίηση της Ευρώπης. Από τη διχόνοια στην ομόνοια*, Ε.Α.Π., Πάτρα, 2002.
- **Λάβδας, Κ.**, *Δημιουργία και εξέλιξη των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*. Ε.Α.Π. Πάτρα, 2002.
- **Μαραβέγιας Ν.** (επιμ.) *Ευρωπαϊκή Ένωση: Δημιουργία, Εξέλιξη, Προοπτικές*. Αθήνα: Κριτική, 2016.
- **Nugent, N.**, *Πολιτική και διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση*, Σαββάλας, Αθήνα 2004.
- **Τσιπούρη, Λ.**, *Ευρωπαϊκή Οικονομική Ενοποίηση. Μεταξύ σφύρας και άκμονος*, Αθήνα: ΕΚΠΑ- Τμήμα Οικονομικών Επιστημών/ Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης, 2015 στο <http://ebooks.epublishing.ekt.gr/index.php/econ/catalog/book/3>.
- **Χατζηβασιλείου Ε.**, *Εισαγωγή στην Ιστορία του Μεταπολεμικού Κόσμου*, εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 2004
- **Χριστοδουλίδης, Θ.**, *Από την ευρωπαϊκή ιδέα στην Ευρωπαϊκή Ένωση*, Σιδέρης, Αθήνα 2001.
- **Young, J.**, *Η Ευρώπη του ψυχρού πολέμου, 1945-1991, Πολιτική Ιστορία*. Αθήνα: Πατάκης, 2002.

ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ

- http://europedirect.eliamep.gr/.../10/JE0514044ELN_002.pdf
- http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/treaties_ec_sc_el.htm